

Admodum Illustri ac Reverendissimo

DOMINO

CYNTHIO CLEMENTI,

Canonico Lateranensi,

OLIM PAVLI QVINTI P. M.

A Cubiculo Medico Dignissimo.

NVM qui nihil agit, cum nihil agere tempus suadet, aliquid agit, & qui nihil dicit, cum filendum est, aliquid dicit? profecto. Ego, cum pæne innumera, & virtus, & humanitas tua, & officia, quæ in me semper impendes, loqui impellant, tempus autem minus suppetat, omnia filens, tamen vel filens aliquid dicam, tu vero mei animi sensum fatis calles. Vale, & hæc, quæ tuo nomini dicavi, libenter, ut mea soles, amplectere.

LI-

LIBRI PRIMI
TITVLVS QVINTVS,

De similitudine & dissimilitudine natorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Hippocratis opinio de causa similitudinis.
- 2 Sexus similitudo unde.
- 3 Galeni opinio.
- 4 Tertia opinio, causam similitudinis ponens esse imaginationem. Eiusdem opinionis varietatem vide num. seq.
- 6 Hipp. opinio examinatur.
- 7 Mares debent esse semper patri similes in Hipp. sententia.
- 8 Mares à virtute & quantitate exuperante masculi feminis fit.
- 9 Masculinum semen tam à mare, quam à femina procedit.
- 10 Natus in sententia Hipp. non posset alteri personæ, quam uni ex parentibus assimilari.
- 11 Similitudo non consideratur solum inter patrem & filium, sed inter filium & alias personas.
- 12 Similitudo etiam inter homines & bruta consideratur.
- 13 Elementa causa universalis sunt omnium corporum mixtorum.
- 14 Causa similitudinis ab Hipp. assignata non potest cuius similitudini convenire.
- 15 Subiectum externæ similitudinis sunt exteriora membra.
- 16 Membra exteriora omne augmentum ex propria materia sanguinis materni habent.
- 17 In Galeni sententia omnis fetus debet referre matrem.
- 18 In Galeni sententia fetus nulli alteri, quam uni ex parentibus assimilari possit.
- 19 Extraneæ personæ inter se aliquando similes.
- 20 Similitudo non solum respectu effigiei externæ, sed etiam respectu animi & morum consideratur.
- 21 Formatrix facultas non efformat animum.
- 22 Formatrix facultas in materia fundatur.
- 23 Si virtus assimilandi esset propria imaginationis, quid inde sequeretur.
- 24 Eiusdem virtutis est formare, cuius est sub aliqua conditione formare.
- 25 Non potest unius virtutis esse formare nasum, & alterius formare magnitudinem nasi.
- 26 Necessario virtus efformans sub aliqua conditione efformat.
- 27 Similitudo sexus & speciei ab imaginatione esse debet, si similitudo effigiei ab imaginatione est.
- 28 Animal quicquid volet generare poterit, si imaginatio suo mate efformat.
- 29 Imaginatio libera quedam facultas est.
- 30 Impugnatur sententia ponens imaginationem pro causa similitudinis. & num. seq. & 34. & 36.
- 31 Omne generans generat simile sibi.
- 32 Imaginatio mille phantasmatibus occupatur, & à visus præsertim sensu movetur.
- 33 Imaginatio vaga est.
- 34 Nihil offertur imaginationi, quod illi non offeratur à sensu. & num. 37.

- 38 Imaginatio mores & animum non cognoscit.
- 39 Similitudo apparet etiam in imperfectis animalibus.
- 40 In omnibus una similitudinis causa assignanda.

De causis similitudinis natorum variorum auctorum sententia.

Q V Æ S T I O I.

MVLTUM inter Legumperitos agitur, utrum natorum similitudo faciat præsumptionem filiationis, & dissimilitudo indicet contrarium, quæ de re cum hæc materia Philosophica ac Medica sit, hic de ea secundum veritatem determinare par est: univèrsæ verò rei ambiguitas circa investigationem causæ ipsius similitudinis versari videtur, ac de ea plures, & multum inter se dissidentes doctorum hominum sententiæ recitantur, quæ recenseantur à *Plut. lib. 5. cap. 11. & 12. in hist. Philosoph. interspuris lib. Cal. adscriptis*, & recitant *Andr. Laur. Anat. lib. 8. quæst. 20. & Mercurius in lib. cui tit. la Commare, lib. 1. cap. 11.* præcipue tamen, ac majoris momenti tres esse mihi videntur, non recensendo inter has Aristotelis opinionem, ob rationem, de qua in fine quæstionis; has autem tres promodum recensebo.

Prima autem Hipp. est, cui potiores partes tribuuntur in *lib. de Genit. ante finem*, qua existimat vir omnium sapientissimus, natorum similitudinem non aliunde provenire, quam à multitudine exuperantis feminis; nam quisquis, inquit, plus, & ex pluribus corporis partibus ad similitudinem contulerit, illius pluribus in rebus fetus similis erit.

Eadem quoque videtur fuisse Lucretii opinio, qui *lib. 4. de rerum natura* in hac sententia cecinit:

Et commiscendo cum semen forte virile
Fœmina commulsi subita vi, corripuitque:
Tum similes matrum materno semine sumi,
Et paribus patri: sed quos utriusque signa
Esse vides juxtim miscuitis vota parentum,
Corpore de patrio: & materno sanguine crescent:
Semina cum Venereis stimulis excita per aëus
Obvia consistit conspirans mutuis ardor,
Et neque utrum superavit eorum, nec superatum est.

Et paulo infra:

Atque utri simile est magis id, quodcunque creatur,
Ejus habet plus parte æqua, quod cernere possis:
Sive virum soboles, sive sit muliebris origo.

Potest autem pro hac opinione satis evidens assignari ratio, quia quemadmodum à majori feminis quantitate & virtute fit, ut fetus in sexu ei assimilaretur, ex quo major feminis portio deciderit, eodem Hippocr. teste ubi supra. & *1. de Dieta*, quod videtur majus quid esse, sic & ab eadem feminis exuperante quantitate ac virtute potest fetus illud

K 4

habere,

habere, ut magis assimilaretur ei, ex quo maiorem feminis quantitate sortitus est, quod non ita magnam quid esse videtur.

3 Secunda opinio Galeni est, qui lib. 2. de sem. cap. 2. class. 1. suam sententiam ita patefecit: Primum posuit, cuiuscunque materia vel substantiæ, ad generationem intervenientis facultatem ex ipsius materiæ temperamento progigni, volens hanc facultatem non solum in utroque semine, sed etiam in materno, seu menstruo sanguine reperiri, ita ut utrumque principium, tam materiale scilicet, quam effectivum, non solum in semine, sed etiam in ipso sanguine esse determinaverit. Fit itaque, ut aliquando feminis masculi vis, quod major & validior sit, prævaleat, & fetus nascatur patri similis, interdum vero prævaleat vis femineæ spermatis, virtute & facultate menstrui adaucta, & fetus similis evadat matri. cum hac opinione consentire videtur Avic. 18. de animalibus. præsertim quoad hanc partem facultatis amentruæ, nam de temperamento ne verbum quidem.

4 Tertia opinio omnium communissima est eorum, qui natorum similitudinem non aliunde, quam ab imaginatione provenire affirmant. consentire videtur Avic. Prob. scilicet 10. probl. 12. Plin. Nat. hist. lib. 7. cap. 1. Videtur inclinare D. Augusti. de civit. Dei, lib. 12. cap. 25. Avic. (licet & aliam recitet & acceptet opinionem) 21. 3 tract. 1. cap. 2. Fernel, Physiol. lib. 7. cap. 12. Levin. Lemn. de Occult. Nat. mir. lib. 1. cap. 4. Mercurius in lib. della Commare. lib. 1. cap. 11. & seqq. & alii multi. & vide plura congesta ex plethorice auctoribus apud Nancel. in Analogia Microcosmi ad Macrocosm. lib. 10. problem. 5. quin etiam & ipsi Iurisperiti ne latum quidem unguem ab ea recedunt. Glos. in l. Non sunt lib. ff. de stat. hom. Bart. in l. Gallus ff. de lib. & posth. num. 14. Mohed. decis. 1. alias 19. num. 2. tit. Qui filii sint legitimi. Ruin. cons. 53. num. 9. lib. 5. Paris. cons. 10. num. 18. Mascard. de probat. concl. 272. num. 7. Vol. 2. Gratian. Discept. forens. cap. 567. num. 32. Vol. 3. & ceteri pæne omnes, uno excepto Polyd. Ripa in tract. de not. temp. cap. 162. nu. 41. qui hanc opinionem admittit non videtur.

5 Sed hæc opinio varie explicatur, volentibus nonnullis, à sola mulieris imaginatione in actu coitus similitudinem provenire; aliis, non in actu coitus solum, sed toto gestationis tempore agere imaginationem in foetum, contententibus; aliis vero, non solum mulieris imaginationem esse efficientem similitudinis causam, sed etiam imaginationem viri in Veneris congressu; nec tamen satis constat, quanam ex his opinionibus ipsis magis accepta sit, nam unus idemque auctor multum in sui ipsius opinione explananda evariat. Sed alias opiniones de huiusmodi similitudinis causa qui videre cupit, recurrit ad Parisian. lib. 3. Nobil. exerc. de subril. exerc. 4. ubi & aliarum conlutationes, & lux ipsius explicationem & comprobationem habes, quæ vult, similitudines in parentum corporibus animato semini impartitas ac adumbratas emergere, hoc est, femina ipsa parentum secum ferre nascituræ foetus figuram, eaque figuras invicem misceri, ita ut caput capiti, brachium brachio, pes pedi inferatur, nimirum quia semen ab omnibus corporis partibus spermaticis decidit; sed non est præsertim loci, hanc & alias opiniones exquisite, ut oporteret, examinare, cum multo amplius volumen ad hanc tantum perpendendam requiri existimem, quæ nova est, & multa continet, de directo communissimis doctorum opinionibus adversantia.

Nos videamus jam, quas difficultates prædicte opiniones pateantur, ac primo examinemus Hipp. 6 sententiam. Si ergo similitudo ab exuperantis feminis multitudine & virtute fiet, filii semper nascuntur patri similes: nam semen paternum non modo virtute, sed etiam quantitate maternum semen exuperat, ut Gal. docet in lib. de sem. & 14. de Usu. part. cap. 19. class. 1. ad hoc tamen dici posset ex ipsius Hippocratis opinione, paternum semen continere semen non masculium solum, sed femineum, itaque poterit coadjuvare potius semen maternum in assimilando foetu saltem quoad sexum.

Secundo, mares saltem semper deberent esse patris similes, cum constet marem à virtute, & quantitate exuperantis masculini feminis procreari; licet huic quoque dubitationi facile esset respondere Hippocrati, qui tam à mare, quam à femina masculium simul & femineum semen decidi tradit, ut declarat loco supra citato, & probat abunde Taurill. contr. Cæsalp. dom. lib. 5. quest. 2. par. 3. hoc enim pacto facile evenire potest, ut mas interdum genitrici, femina genitori assimilaretur.

Tertio, si illam veritatem haberet, nullo modo 10 contingere posset, ut natus alteri personæ, quam uni ex parentibus assimilaretur, cum ex his solummodo tota feminum materia fuerit decisa, at similitudo non est solum inter filios & parentes, sed inter nepotem & avum, aut aviam, & inter eundem & amitam, vel avunculum, vel patruum, vel materteram, vel conjugatam aliam quandam personam, & inter fratres ipsos, quæ etiam cæteris est frequentior, quin immo, & inter ignotas personas, ut inter Alexandrum & Pyrrhum fuisse, auctor est P. Marchus in Pyrrho, & inter alios, de quibus alii. & quod plurimum refert, inter homines & bruta, immo etiam, & inter viventia animalia & plantas; neque quicquam inter unam & aliam similitudinem interest, nisi secundum magis & minus, & quod inter individua magis peculiariter consideratur, inter species vero magis generice & universaliter; sed & huius & illius unam eandemque causam assignari necesse est, ita ut similitudo particularis & individualis particularem quidem habeat causam, universalis autem & specifica universalem, sed particularis ad universalem referri, & cum ea convenire debet; ut elementa causa quidem universalis sunt ac materialis omnium corporum mixtorum, eademque causa particularis & materialis, sunt huius & illius mixti, ut pater. Cum itaque causa similitudinis ab Hipp. assignata non habeat relationem ad causam quandam universalem, quemadmodum similitudo ipsa individualis habet relationem ad similitudinem specificam ac genericam; immo neque possit cuiuscunque individuali similitudini convenire, ut ei, quæ est inter fratres, aut ignotas personas, concludendum est, non esse eam veram similitudinis causam.

Sed & Galeni opinio sequentes patitur difficultates; nam primo, cum subiectum similitudinis sint exteriora membra, & hæc omne augmentum tantumquam ex propria materia ex sanguine materno habeant, si ponamus sanguinem illum habere vim effectivam, jam omnis foetus matri tantum assimilabitur, nunquam autem patri, & multo minus culibet alteri personæ, quia vis illa sanguinis effectiva semper figurabit exteriora membra effigie illa, quam habet subiectum, unde decisus sanguis est; quamquam enim volumus, etiam semen virile, ut materiam concurrere ad horum membrorum plasmationem,

tionem, tamen quia maxime superatur à sanguine, teste Gal. ibid. & eius vis effectiva, ac formatrix semper coadjuvabitur à vi effectiva ipsius muliebris feminis, ut idem Gal. ibid. fatetur, non aliter evenire poterit, quam ut foetus semper similis nascatur matri, cum, inquam, & materni sanguinis, & feminis idem materni effectiva vis facile vim feminis paterni adæquare, ac etiam exuperare simul juncta valeat, & alia ex parte multo copiosior, ac pene tota generationis exteriorum præcipue membrorum materia à matre proficitur. Fernel. Physiol. lib. 7. cap. 12.

Vel saltem si pares vires fortiri velis vim effectivam virilis feminis, cum effectiva vi tam feminis, quam sanguinis muliebris, foetus solummodo patri, aut matri similis semper evadat, nunquam autem vel fratri, vel avo, vel avæ, ut huiusmodi alicui personæ sibi sanguine junctæ, aut etiam ignotæ: nam & experientia constat, ut ex historiis quamplurimis relatis, & in unum recollectis per Gratian. Discept. For. cap. 567. à num. 41. ad 61. Tom. 3. & ex Medicis per Nancel. loco alias citato, lib. 10. probl. 5. ex Plinio, habemus, multas extraneas personas inter se simillimas extitisse, quod quæ ratione contingere poterit, in hac sententia explicari non potest.

Præterea cum similitudo non solum consideretur respectu externæ effigiei, sed etiam respectu animi & morum, ut latius, Deo favente, infra demonstrabimus, etiam si concedamus, vim effectivam posse assimilare foetum in externæ effigie, tamen in hac sententia nunquam demonstrari poterit, quomodo filius ex ea vi effectiva feminis patri, aut matri, aut culibet alteri similis quoad mores generatus sit; neque enim dici potest, vim illam effectivam animum effingere ac efformare, siquidem illa in materia fundatur, animus autem immaterialis est; non est ergo, neque esse potest vis effectiva adæquata, ac prima similitudinis causa.

Posterior denique opinio, quæ & magnorum virorum est, & omnium communissima, multo etiam majores, quam cæteræ omnes, patitur difficultates: nam si virtus hæc assimilandi esset propria ipsius imaginationis, jam & virtus formatrix esset etiam ipsius imaginationis propria; ejuſdem enim virtutis est formare, cuius est sub hac, aut illa conditione formare. Exempli gratia, ejuſdem virtutis est formare nasum, aut oculum, cuius est formare nasum grandem, aut oculum parvum: neque enim dici potest, unius virtutis esse formare nasum, & alterius esse formare magnitudinem nasi: necessario enim virtus efformans sub aliqua conditione efformat. Itaque tam virtus formandi, quam assimilandi erit propria ipsius imaginationis, quod an esse possit, & an absurditatem aliquam contineat, videant qui hanc sententiam tuerent. Ex hoc enim concedere coguntur, quod & ab imaginatione ipsa dependeat, ut foetus sit mas aut femina, quin etiam & ut homo sit quoad figuram, aut equus, non autem camelus, aut asinus, quippe cum hæc omnia à sola formatrice virtute dependere videantur, quam illi imaginationis esse propriam, omnino ex superioribus concedere debent.

Hinc etiam & illud sequi necesse est, quod animal quicquid volet gignere poterit, non quod Natura intendit: nam cum Imago libera quadam facultas sit, & possit pro arbitrio varias rerum species ac ideas sibi effingere, jam si vim illam effectivam assimilandi ac formandi esse velis penes

ipsam, foetum assimilabit cuiuscunque speciei libebit; & si Natura intendet, exempli gratia, generare marem, quia principia generativa calidiora & fortiora sunt, imago ex idea femineæ sibi præsentata foetum femineum procreabit; & si Natura intendit assimilare foetum patri, imago intendens generare foetum cuidam picturæ, opus Naturæ impedit, & generabit picturæ similem, & sic imago erit ipsa Natura potentior.

Rur præterea Axioma illud omni veritate verius, quod omne generans generet sibi simile: nam imago mille phantasmatibus de momento ad momentum occupatur, nec generantis imago præ aliis sibi obversatur, & quam obsecro ratione axioma hoc verificatur, si mulier ex imaginatione, ut voluit, plurimum non sibi similem, sed alteri generat? Immo mas ipse quomodo simile sibi generare poterit, si assimilandi virtus ab imaginatione dependet, & nullam ejus imaginationem in assimilatione, aut generatione partem habere potest? Sed cum, ut dixi, imago vaga semper sit, & de momento ad momentum in diversa rapiatur, nec semper circa unam eandemque ideam versetur, nam ab externis sensibus, & à visu præsertim plurimum distrahitur, oporteret, si similitudo ejus effectus est, ut alterum ex his veritatem habere diceretur, vel illam momento foetum assimilare, vel toto gestationis tempore in illum agere, neutrum autem dici posse notius est, quam ut pluribus à me demonstrari possit.

Patitur etiam & hæc sententia, præter commoratas difficultates, & alias, de quibus infra, etiam eas, quas pati diximus priores duas opiniones: nam cum nihil offeratur imaginationi, quod ab externo sensu non habeat, foetus non poterit generari similis, nisi speciebus ipsi imaginationi oblati; at videmus natum aliquando avo, aut proavo similem, cuius effigies mulieri potest aliquando non fuisse nota; sed videmus etiam foetus, ut dixi, nasci similes extraneæ cuidam personæ, quæ neque de visu, neque de nomine culibet ex parentibus nota fuit, & cuius species non potuit alterutrius imaginationi offerri.

Præterea quam ratione possit imago habere locum in similitudine, quæ penes plura individua pluribus comparata residet, ut gentis ad gentem, aut speciei ad speciem, ego profecto non video. Vair. lib. 2. de Falsc. cap. 7. late probat, imaginationem nihil quicquam ad similitudinem conferre.

Quin etiam & id, quod diximus contra Galeni sententiam, multo magis locum habet in hac opinione, quoad morum & animi similitudinem, quia imaginationi solum earum rerum species offeruntur, quæ ab externis sensibus sibi præsentantur; non potest ergo agere in ea, quæ suo modo non cognoscit; at imago mores & animum non cognoscit, neque illi species, aut imago aliqua tale quid repræsentans offerri potest.

Denique cum similitudo natorum non solum reperitur in perfectis animalibus, sed multo evidentior appareat in imperfectis, immo etiam in ipsis vegetabilibus mixtis, debet in omnibus una eademque causa assignari, quæ tamen imago esse non potest. Alia ergo magis propria, & adæquata, omnibusque rebus communis invenienda similitudinis causa est: nam præter ea, quæ contra prædictas sententias supra adducta sunt, multa essent, quæ insuper adduci possent, quæ tamen brevitas

brevitatis causa omittuntur. Multa tamen videri possunt contra hanc posteriorem opinionem apud *Vair. lib. 2. de Falsimo, cap. 7.* Erat præterea adducenda, ac examinanda Arist. Opinio, quam ille longioribus recitat 4. de gener. Anim. cap. 3. Sed quia fortasse cum ea una eademque est, quæ ponit, similitudinis causam esse formatricem facultatem (licet motus quosdam in femine posuerit, ex quorum varietate, similitudinum etiam varietatem oriri voluit) de ea nunc pluribus agere non liber; aliâs autem de hac materia peculiariter agere, si Superi annuat, in animo fixi meo, ac tunc quidem ex professo Aristotelis opinionem examinare ac discutere conabor; interim ne Legumperitis longa rerum speculatione naufragam pariam, paucis his illam retigisse satis esto. Hoc tantum addo, eam facillime confutari posse, quia ponit, similitudinem esse quid per accidens, cum tamen ex natura intrinseca agentis proveniat; nam ponens, quod semper patris semen ex sua natura debeat sibi assimilare natum, quando cunque ab hoc motu deficit, reasimilet matri avoque, per accidens fit. Licet autem ita se res habeat, tamen *Bacc. Bald. in lib. Hipp. de Ag. Aer. & Loc.* hanc Aristotelis sententiam aptare studet ipsius Hippocratis opinioni ex eo, quod quemadmodum Hippocrates voluit, similitudines inter homines aliquarum regionum inter se variari ob multa ipsi femini advenientia ab extra, nempe ab aere; sic & Aristoteles in seminibus consideravit varios huiusmodi motus, ex quibus variari similitudines voluit. Sed in tantum differt Aristotelis sententia ab Hippocratica, in quantum Hippocrates externa quæ seminibus accidunt, consideravit ut causas dissimilitudinis hominum inter se; Aristoteles verò motus, quos in seminibus finxit, voluit esse causas similitudinis nati ad avos & proavos, vel transverales, unde positive concurrere ad hanc similitudinem contendit, negative verò ad dissimilitudinem parentum. Sed vide quæ contra hanc Aristotelis sententiam affert *Paris. Nobil. exercit. de subtilitat. lib. 3. exerc. 4. cap. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Similitudo triplex.
- 2 Similitudo speciei quæ.
- 3 Similitudo sexus quæ.
- 4 Similitudo effigiei quæ.
- 5 Similitudo effigiei duplex. & num. 8.
- 6 Similitudo accidentalis quæ.
- 7 Similitudo individualis duplex.
- 9 Similitudo interna quæ.
- 10 Similitudo interna duplex.
- 11 Similitudo consideratur respectu multarum rerum.
- 12 Naturaliter filii nascuntur similes parentibus.
- 13 Similitudo respectu morum & animi consideranda.
- 14 Similitudo respectu sanitatis & morbi consideranda.
- 15 Similitudo est quid relativum.
- 16 Ab accidenti esse non potest, quod ut plurimum eadem ratione fit.
- 17 In similitudine aliqui gradus considerandi.

De differentiis similitudinum, earumque causis.

Q U Æ S T I O II.

TRiplex considerata est similitudo à Gal. loco jam sæpius citato de sem. lib. 2. à Fernel. *Physiol. lib. 7. cap. 12.* ab *And. Laur. Anat. lib. 8. quæst. 20.*

& ab aliis. Priorem dixerunt esse similitudinem speciei, qua animal nascitur simile parentibus in specie, & ob quam homo generat hominem, & equus equum. Secundam posuerunt esse similitudinem sexus, qua animal præter id, quod simile nascitur parentibus in specie, simile etiam nascitur in sexu, & ex ea similitudine habet, ut mas aut femina nascatur. Tertiam similitudinem denique eam esse firmarunt, qua non solum in specie & sexu, propriis parentibus simile oritur, sed etiam in externis delineationibus, & faciei præcipue effigie, ut si ex patre statura procerâ, capite magno, capillitio rufo, oculis prominentibus, naso adunco, pectore amplo, & huiusmodi, filius nascatur quam proxime ad hunc habitum & effigiem accedens, & eodem modo ex matre pusilla, capite parvo, capillitio nigro, oculis remissis, facie & pectore angustis, & huiusmodi, filia nascatur simili dorata effigie.

Sed *Andr. Laur.* accuratius ea, quæ ab aliis conscripta erant, considerans, ultimam similitudinis speciem subdivisit in naturalem, & accidentalem, & causam naturalem voluit esse formatricem facultatem, quæ nisi impediat, semper fetus formabit parentibus similes ob vim ipsi seminibus insitam, & pro alterius feminis virtutis exuperantia alteri ex parentibus magis assimilabit. Sed accidentalem similitudinem ab imaginatione omnem habere voluit causam, quæ vim formatricem seminum, quæ naturalis causa est ex ipsius sententia, ut dixi, ab opere deviat, & imagini sibi præsentatæ similem formare factum illam cogit.

Ego individualem hanc, & posteriorem similitudinis speciem duplicem considero, externam, & internam; externa per se ipsa nota est, & notior quod ex sequentibus fiet, & hanc ipsam cum Laurentio in naturalem, & accidentalem subdivido, de quibus proxime diximus. Internam verò similitudinem eam esse dico, qua animal simile nascitur aut progenitoribus, aut cuicumque alteri personæ in interno temperamento, aut totius, aut partis; ut si ex patre temperata calidiori filius etiam calidiori temperata præditus nascatur, & ex matre frigidiori filia temperata frigidiori edatur.

Et hæc quidem similitudo dupliciter, ut annuebam, considerari debet, nam aliam dico eam esse, quæ ex temperamento totius provenit, aliam eam, quæ ad temperamentum peculiare partium consequitur; ad priorem similitudinem externam totius, ad posteriorem partium similitudinem consequi existimo, ut in sequentibus patefaciam.

Præter hæc autem, similitudinem considerandam censeo respectu multarum rerum, & inter multas res, ac plura individua, non autem solum inter parentes & liberos, ut jam supra annuimus: nam consideratur primo similitudo respectu effigiei, ut patre existente facie ampla, colore rubicundo, statura procerâ, & filio nascente facie item ampla, colore rubicundo, & statura procerâ, hæc similitudo erit effigiei, ad quam solummodo respiciunt Hesiodus lib. 1. oper. & dier. dicebat:

Non enim similes promittunt filios adulterini lecti. Naturaliter enim filii nasci debent similes parentibus etiam in effigie externa, ob rationes, de quibus infra.

Secundo consideranda, ut dixi, similitudo respectu morum & animi, ut si ex patre bono, miti, misericordi, iusto, temperato, filius nascatur bonus, mitis, misericors, iustus, temperatus, & c. contra

ex patre malo, impio, immisericoardi, iniusto, intemperato filius nascatur malus, impius, immisericos, iniustus, intemperatus. *Iuven. Sat. 14.*

Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum Nec vultu dederit, morum quoque filius.

Lucr. lib. 3.
Denique cum acris violentia triste leonum Seminum sequitur? doli vulpibus, & fuga cervis A patribus datur, & patris pavor incitat artus? ad quam animi similitudinem respiciens *Horat. lib. 4. Carm. od. 4.* eam protulit sententiam: *Fortes creantur fortibus, & bonis: Est in juvenis, est in equis parvum Virtus: nec imbellem senex Progenerant aquile columbam.*

Facit pro lreconsultis 1. Quod si nolit. §. Qui mancipia. ff. de *Ad. Glos. in num. infamata.* Contrariam tamen hanc sententiam ad hanc ipsam animi 14 morumque similitudinem respiciens protulit *Hom. Odys. lib. 2.* dicens:

Pauci enim filii assimilantur patri, Plures pejores, pauci autem patre meliores. ex bonis tamen bonos nasci, docet *Aristot. Magn. Moral. lib. 3.*

Tertio denique considerari potest similitudo, & convenientia unius cum altero, respectu sanitatis, & morbi: nam constat experientia, & testatur etiam *Hipp. in lib. de morb. fact. post princ.* ex parentibus morboles filios progigni morboles, ex sanis sanos: si enim, inquit ipse, ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus oritur, ex tabido tabidus, ex lienoso lienosus, quid vetat, ut cuius parentes hoc (sacro) morbo detinentur, eo quoque & posteriorum aliqui capiantur?

Addendum his, quod similitudo, cum fit quid relativity, *Plato in Parmenid.* non magis dicit relationem filii ad patrem, aut e converso, quam fratris ad fratrem, consanguinei ad consanguineum, extraneæ personæ ad personam quoque extraneam, speciei ad speciem, uniusque cuiuslibet rei ad aliam; ac de omnibus hæc naturalis, & adæquata causa venit investiganda; neque etiam fieri potest, quod, si à Natura esse dicimus, filium nasci similem parentibus, quia ut plurimum eo modo se res habet, negemus, à Natura esse, fratrem fratri, consanguineum consanguineo, personam personæ, speciem speciei esse similem, cum & id ipsum semper una eademque ratione fieri videamus: neque enim esse ab accidenti potest, quod ut plurimum eodem modo fit, & non aliter, ut quod homines unius regionis sint magis inter se similes, quam cum aliis comparati, quod una species alteri magis conveniat, & sic de singulis.

Tandem considerandi sunt (hoc enim ipsa rei Natura dicit) similitudinis majoris & minoris gradus aliqui; nam speciei similitudo ad speciem minor est, quam individui eiusdem speciei ad aliud individuum, minor individui ad individuum diversæ, quam individui ad individuum ejusdem regionis, major individuum, quæ inter se cognata sunt, quam quæ non sunt cognata, omnium maxima parentum cum filiis, fratrum cum fratribus, & huiusmodi, distantia ergo, & convenientia similitudinis etiam consideranda, nam & in causâ ejus similitudinis investigatione non minimum operabitur, de qua jam, annuente Deo, dicere paramus.

S V M M A R I V M.

- 1 Similitudo ex Platone quid.
- 2 Simile tunc aliquid fit cum idem fit.

- 3 Simile non est idem.
- 4 Similia sunt idem in qualitate.
- 5 Simile proprie quid dicatur.
- 6 Similitudo & dissimilitudo possunt inter quamcumque rem considerari.
- 7 Similitudo externa quid.
- 8 Dissimilitudo quid.
- 9 Similitudo interna quid.
- 10 Similitudo speciei unde.
- 11 Temperamentum idem est, ac Natura. & num. 13.
- 12 Non omnia ex omnibus fieri possunt.
- 14 Similitudo sexus unde.
- 15 Senes & pueri similes generant, & cur.
- 16 Similitudinis externa causa.
- 17 Temperamentum quomodo causent similitudinem.
- 18 Fili parentibus cur facillime nascantur similes.
- 19 Fratres inter se multo magis similes, & cur.
- 20 Causæ quo magis inter se similes, eo magis inter se similes effectus producere possunt.
- 21 Similitudinis gemellorum causa que.
- 22 Nati cum aliquando avos, aut majores referant.
- 23 Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.
- 24 Homines unius regionis magis inter se similes. & num. 26.
- 25 Seminis forma non potest in alia re cum regione convenire, quam cum temperie.
- 27 Similitudo animi & morum in filiis.
- 28 Mores animi à corporis temperatura.
- 29 Vbi similes mores conspiciuntur, similis temperatura corporis argui potest.
- 30 Quomodo filii parentibus similes sint in moribus & morbis, tamen dissimiles sint in temperamento.
- 31 Temperamentum respectu totius & partium considerandum.
- 32 Accidentalis similitudo unde.
- 33 Imaginatio per accidens interdum causas similitudinis.
- 34 Navæ cum pictore comparatio.
- 35 Plato jubet, quod filiis operam dantes imaginationem etiam ad opus concurrant.
- 36 Platonis cum se ipso contradictio.
- 37 Plurimum parentes optimi & sapientes, cur malos & insipientes generent.
- 38 Omnis aëris spiritibus eget.

Quid sit simile, quid dissimile, ac de vera & adæquata similitudinis causa.

Q U Æ S T I O III.

PLato in *convivio orat. 2.* definit similitudinem, 1 dicebat, eam nihil aliud esse, nisi Naturam quamdam eandem in pluribus, unde in *dialogo, qui Theætetus, vel De Scientia* inscribitur, simile tunc aliquid fieri dicebat, cum idem fit in his verbis: Si quid ergo simile alicui fieri contingit aut dissimile, sive sibi ipsi, sive alii, dum quidem simile fit, idem fieri dicimus, dum vero dissimile, aliud. Idemque Plato in *Parmen. vers. med.* Simile, dicebat, est, cui idem quiddam accidit, & illud etiam, quod idem esse recipit, simile fit. sed tamen tritum est apud quoscunque, simile non esse idem, tradunt ipsi *DD. Glos. in l. in duob. §. Vbi duo. ff. de duob. reis. Bartol. in l. Quod Nerva. ff. de deposit. num. 2. & ex nostris Gal. 3. de simpl. Med. fac. c. 25. cl. 5.* Aristoteles ergo 5. *Metaph. cap. 9.* declaravit, 2 quam

4 quam ratione simile idem sit, dicens, similia idem esse in qualitate, ex quo acceperunt etiam Iurisprudenti. *Alberic. in Distin. in verbo similia.* si ergo ad qualitatem respiciamus, in qua similia conveniunt, sunt profecto idem, si autem ad substantialem identitatem, nequaquam sunt idem, ut exempli gratia: Petrus est idem cum Paulo in hoc, quod utriusque in proportione membrorum, statura, & habitu corporis, in colore, in effigie conveniant, non sunt autem idem, quia Petrus & Paulus duo individua sunt, & unumquodque per propriam ac substantialem formam ita constituitur in esse, ut inter se omnino differant, neque unam sint. Quicquid ergo ex Arist. sententia cum aliqua alia re in qualitate convenit, simile illi rei dici potest. Homo est similis cuiuslibet alii homini secundum effigie qualitatem, & secundum eandem est etiam similis simiæ, vel simia est similis illi, secundumque alias corporis delineationes, & qualitates etiam cum brutis aliquo modo convenit, immo etiam & cum ipsis plantis, & cum quacunque re: nam inter quacunque rem potest & similitudo, & dissimilitudo 6 de considerari, ut firmat *Plato in Parmen.* similitudo penes ea, in quibus una cum altera convenit, dissimilitudo penes ea, in quibus disconvenit.

Similitudo ergo externa, de qua præ cæteris hic agimus, est convenientia quædam inter duos aut plures homines, aut inter hominem & brutum, aut inter animal & animal, & rem & rem quoad externas delineationes, & corporum dispositionem, dissimilitudo vero disconvenientia ejusdem rei est inter eadem. Hujus similitudinis causam investigaturus, ante de causis cæterarum similitudinum, de quibus supra egi, perquirere ac determinare ex propria sententia necesse est. Priorem ergo similitudinis speciem, quam internam esse dixi, posuique esse convenientiam temperamentorum, subsequenter habere causam puto: Similitudo est quædam qualitas relativa, consequens ad ipsam rerum essentiam; positus enim duobus mixtis, quæ in calore conveniant, hæc erunt quidem similia inter se quoad hoc, quod ambo calida sunt. hæc igitur convenientia potest vel ex accidenti esse inter duo corpora, vel ex sua natura; per accidens est, quod extranea quædam persona similis alteri sit, ex natura est, quod homines unius regionis inter se similes, quod filii parentibus, quod fratres fratribus similes nascantur.

Similitudo ergo interna non nisi à convenientia nativi caloris in prima feminum materia subjectati originem habet, quippe cum ob eam convenientiam, & non ob aliam similia dici possint duo individua, quæ in quodam calore, aut frigoris, aut humiditatis, aut siccitatis gradu in eorum temperatura conveniunt. Nativus ergo calor, qui dat huic individuo, ut calido aut frigido sit temperamento pro ejus innata temperie, dat etiam quatenus magis in gradu caloris accedit ad gradum caloris alterius individui, ut magis huic individuo simile sortiantur temperamentum, quam cuius alteri.

10 Speciei porro similitudo non aliunde esse potest, quam à temperamenti primæ materiæ, ex qua animalia generantur, similitudine: neque enim dubitari potest, quod substantia illa prima, ex qua animal 11 oritur, à suo temperamento, quod idem est ac Natura ipsius rei, ad suscipiendam magis hanc, quam illam formam determinetur; ex eo enim, & ob illud ipsum temperamentum introducuntur proximæ dispositiones in tali substantia ad suscipiendam ma-

gis hanc, quam illam formam: nam non ex omnibus omnia fieri possunt, sed ad id, quod suæ naturæ magis vicinum est, facilius est rebus naturalibus transmutatio. *Gal. 1. de fem. cap. 11.* Naturæ autem vicem gerere, immo esse ipsam Naturam substantia temperiem jam diximus, & testatur *Gal. 3. de Temper. cap. 4. class. 1. & alibi sæpe.* simili ergo existente Natura, hoc est temperamento feminum, ex quibus constant, similia ex necessitate nascuntur individua in specie ipsis progenitoribus, qui ex eadem materia quoque constant. Quatenus igitur ea Natura ac temperamentum in individuis consideratur, convenit cuidam Naturæ ac temperamento in universali considerato, prout toti speciei convenit, efficit individua similia inter se in specie. Ut exempli gratia: Natura, seu temperies hominis est contemperatio calidi & humiditatis, frigidi & siccitatis, ita ut vix unum ab alio superetur. Natura vero equi est contemperatio calidi in tribus gradibus, humiditatis & frigidi in uno, siccitatis in duobus; tunc ergo nascitur homo similis homini, & equus equo in sua specie, quia feminum, ex quibus constant, Natura talis est, ut cum hac universali Natura convenientiam habeat, & ei similis existat; quæ tamen natura, quia universalis est, & pluribus individuis communicabilis, ita illis communicatur, ut ob ejus latitudinem una in universali considerata existens, multiplex efficiatur in particularibus subiectata.

Non dispar ratio, sed eadem profluit est similitudinis sexus: nam universalis illa Natura, cui omnia individua conveniunt, bifariam considerata, prout mari aut feminæ in universali sumptis communicari potest, & in calore aut humiditate excedere vel deficere, in causa est, quod si in calore deficiat, excedat in humiditate, femina, si contra excedat in calore, deficiat in humiditate, mas nascatur, ita ut similitudo temperamenti ipsorum feminum, & non aliud similitudinem sexus causare possit. Elucidatur ejus rei veritas ex *Hipp. in lib. 1. Diæt.* ubi voluit, quod excedente masculo femine, aut femineo enim femine calidius & siccitatis, pro femineo frigidius & humidius intelligi voluit, ut ipse se ipsum declarat in *lib. de Genit. & docet Avic. 2. 2. tract. 1. cap. 2.* qui etiam hoc ipsum evidenter probat experientia *lib. 18. de Animal.* exemplo puerorum, & senum, qui cum semina frigidius & humidius habeant, foemellas ut plurimum generant, contra eventiente de cæteris ætatibus, (quantum ex parte ætatis est) in quibus semen calidius demittitur. Quemadmodum igitur tam similitudo speciei, quam similitudo sexus ab uno eodemque opifice emanat, ita etiam & externam similitudinem non alium habere auctorem censeo: nam sicuti similia evadunt individua inter se in specie, prout conveniunt universali temperie, ex qua species constat, & dehinc similia evadunt in sexu, prout eidem Naturæ in excessu, aut defectu caloris & humiditatis conveniunt, sic & non aliter similia inter se individua evadunt, prout una temperies alteri magis convenit, & ex hoc individua similia inter se evadunt similitudine interna; externa vero similitudine conveniunt, si etiam partium hujus & illius temperies inter se conveniat, ut jamjam demonstrabimus.

Etenim cuiusmodi dubium est, quod ex qualitates corporis omnes, ex quibus similitudo resultat, à tempe-

temperamento non sint? Membrorum magnitudo, & parvitas bona, aut mala eorum conformatio, crassities, tenuitates, rectitudo, tortuositas, asprities, lenitas, depressio, elevatio, color cutis, capillitium, & cætera omnia non nisi à temperamento primarum qualitatum sunt, quin & hæc ipsa in temperamenti interni cognitionem nos deducere, omnes 17 Medici fatemur. Calidum ergo, exempli gratia, temperamentum tam in hoc, quam in illo individuo caput efficit magnum, oculos prominentes, faciem rubicundam, nasum aduncum, capillos rufos, & quo magis in gradu caloris temperamentum utriusque capitis convenit, eo magis similia inter se capita effingit, quin etiam, & utrumque individuum efficit loquela promptum, in actionibus præpes, iracundum, auidax, & hujusmodi, contra vero dominante frigido (quia materiam hoc constringit, sicuti calidum dilatat) caput efficit parvum, oculos remissos, faciem angustam, nasum simum, capillos promissos, ac nigros, hominem loquela tardum, in actionibus segnem, non facile irascibilem, timidum, & hujusmodi, quod tam in hoc, quam in illo individuo efficit, quo magis unius temperamentum in gradu caloris, aut frigiditatis cum altero convenit, & cum hoc temperamentum & in toto, & in parte, ut diximus, consideretur, quodcumque alteri assimilabitur aut totum, aut partem similem efficit.

18 Facillime ergo filii similes nascuntur parentibus, quia cum ex eorum semine constent, similes ipsos sortiri temperaturas necesse est; quin fratres multo frequentius, ac magis inter se similes, quam parentibus esse solent, quia cum alterutro ex parentibus non adeo in temperamento conveniunt, ut conveniant inter se, quippe cum ex utriusque parentis semine tertia quædam natura, ac temperies exiliat, cum qua ipsi parentes interdum parum, aut nihil conveniunt, multum tamen fratres inter se; quod quidem, tunc evenit, cum pariter calidum unius patitur, & agit in alterum, & ita miscentur, ut unum aliud contemperans, tertium, ut dixi naturam quandam efficiant, & tunc filii dissimiles possunt esse utrique parenti; quod tamen raro accidit. & idcirco raro in totum dissimiles à parentibus filii nascuntur. Imo Arist. 4. de *Gen. Anim. cap. 3.* cum qui suis parentibus similes non est, monstrum quodammodo esse dixit. quo magis enim causæ rerum opifices inter se similes existunt, eo magis inter se similes effectus producere poterunt; at filius cum patre convenit quidem ex una tantum parte, cum fratre autem ex pluribus, quia fratres ex iisdem profluit feminibus orti, ex eodem sanguine nutriti, iisdem locis concepti, ac fori sunt, quod non ita evenit de parentibus, & filii inter se; quod quidem maxime conspicuum fit & gemellorum similitudine cæteris multo admirabiliore, quam aliquando etiam proprios decipere parentes compertum est, ut apud *Plaut. in Menochemis in prologo.*

*Ei sunt nati filii, duo gemini,
Ita simili forma pueri, ut mater sua
Non internosse possit, que mammam dabat, &c.*

Et apud *Virgilium in Æneid. lib. 9.*

*Vos etiam gemini Rutulis eccidistis in arvis,
Daucia Laride, Timberque simillima proles,
Indiscreta suis, gratulque parentibus error.*

Et apud *Torquatium Tullium Cant. 9. st. 34.*

*Rimanean viri ancor Pico, & Lawrence,
Onde arriechi un sol parto il genitore.*

Lib. I.

*Similissima coppia, e che servono
Esser solea capon di dolce errore.*

Etenim non aliam tam peculiaris similitudinis 21 causam in gemellis assignat ipse Hipp. quam nos assignaverimus *lib. 1. de Diæt.* iniquens, illud ex eo evenire, quod ex eodem semine concepti, eodem sanguine nutriti, ac iisdem locis fori, idem omnino, hoc est simillimum nacti fuerint temperamentum.

Neque aliam ob causam fit, quam ob temperamentorum convenientiam, ac similitudinem ut feminæ Matribus, Mares ut plurimum Patribus similes nascantur, ut tradit *Arist. 7. de bist. Animal. cap. 5. & 4. de Gen. Anim. cap. 3.* & ex Iurisprudenti. *Gratian. Dist. C. c. 567. num. 56. c. 3.*

His ergo sic habentibus mirum non est, natos aliquando avos, ac majores suos referre, quippe 22 cum mirum non sit, eos tantisper recedere à genitoris temperamento, & magis accedere, ac convenire ad temperamentum avi, aut proavi, cum quo etiam patris temperamentum convenientiam aliquam habebat, cum enim pater, & cum filio, & cum avo convenientiam habeat, mirum non est, filium etiam cum avo convenire; nam quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, ut commune est 23 axioma in Philosophia.

Possunt insuper hæc ipsa aliis argumentis roborari; nam homines unius regionis inter se similitudine conveniunt, licet alii aliis magis inter se similes, ut de *Ægyptiis, & Scythis* testatur *Hipp. in lib. de Aer. Ag. & loc. & de Thracibus, Græcis, Macedonibus, & aliis populis Ptolom. lib. 2. de Ind. var. cap. 2.* at hujus similitudinis causa non alia assignatur ab ipso Hipp. quam quia nulla corruptio in prima feminis conformatione accidit, quæ naturalem temperiem devastet, contra vero evenire de *Europæis* dicebat, qui maxime inter se dissimiles nascuntur ob id, quod ex temporum inconstantia plures corruptiones circa feminum substantiam contingant, quæ naturalem ipsorum temperiem labefactant; ubi ergo temperies illa similis universali temperie conservatur, similes inter se nascuntur homines; contra vero ubi talis conservari non potest.

Præterea idem Hipp. in *fin. ejusdem libri,* feminum formas magna ex parte regionum naturam imitari affirmabat, at in nulla alia re potest feminis forma 25 cum regione convenire, nisi in temperie, & idcirco, & ipse sequitur, ubi terra pinguis est, & molli, & aquosa, aquæ vero valde sublimes, ita ut æstate sint calidæ, hyeme frigide, quæque ad anni tempora prope habet, ibi homines carnosii sunt, articulis non discreti, humiditatis labores non ferentes, & ut plurimum pravi animi; quin etiam segnes sunt, & somnolenti, & ad artes crassi, neque subtilis, neque acuti. At ubi regio nuda est, non munita, aspera, quæque hyeme prematur, & sole exuratur, ibi duros graciles, articulis discretos, carnosos, & hirsutos homines cernas, & quæ sequuntur. Vides ergo quam exquisitam corporum, & animorum similitudinem à Naturali temperie causari doceat.

Sicuti ergo homines unius regionis ex temperie 26 Naturali similitudine magis inter se similes existunt, ita etiam & filios parentibus, & fratres fratribus, & cognatos cognatis ex eadem profluit causa nacti inter se similes asserendum.

Accedit præter effigie similitudinem, etiam similitudo animi, & morum, quin etiam, corporarum actionum: videbis enim filios etiam in gestibus, 27

bus, in loquela, in voce, in intuitu referre progenitores, aut fratrem referre fratrem; unde Nestor apud Homer. *Odyss. lib. 3.* Telemachum alloquens inquit:

— Si vere
Illius filius es; admiratio me habet intuentem,
Etenim verba similia sunt, neque diceres,
Virum iuniorum adeo concinna fari.

Et quarto ejusdem Menelaus Piliustrato.

Talis, inquit, & patris es, qui & prudentia loqueris.
Non secus etiam Virg. *Æneid. lib. 3.* Evandrum introducit Æneam ita alloquentem:

— Vi te, fortissime Teucrum,
Accipio, agnoscoque libens, ut verba parentis,
Et vocem Anchisæ magni, vultumque recorder.

Et Torq. Tass. *Cont. 3. fl. 61.*

O quanto di sembianzi a lui fratiglia
Se ben alquanto di stato a cade.
E Baldoin (risponde), è ben si scopre
Nel volto a lui fratel, ma piu ne l'opre.

Et Ovid. *Metamorph. lib. 2. de Horis:*

— Facies non omnibus una,
Nec diversatamen, qualem decet esse sororum.

Constat autem, & probat abunde Gal. in *lib. Quod Anim. mor. corp. temp. seq. class. 1.* mores non aliunde hominem habere, quam ab eademnet corporis temperatura, ubi ergo similes mores conspiciuntur, similem argui posse temperaturam corporum non negandum, quod & in hominibus ejusdem regionis manifestum sit, quosdam enim temperamento calidiores, & ad adustionem vergente ut Hispanos animo videbit elato, superbo, quosdam ut Italos cæteris magis temperatos prudentes, & sic de reliquis. Cum ergo filii assimilantur parentibus, ut dixi, etiam in moribus, dicendum etiam in temperatura convenire, & similes esse, & idcirco etiam in externa effigie illis assimilari.

Denique ex similitudine sanitatis, & morbi potest etiam argui temperamenti similitudo, & ab hac similitudo effigie: nam parentes nonnullis morbis obnoxii filios eisdem morbis obnoxios procreant, contra sani sanos generant; idcirco ut plurimum Epilepticus Epilepticum, Melancholicus Melancholicum, lienosus lienosum, Hepaticus Hepaticum, calculosus calculosum, podagricus podagricum, & robustus robustum generat, quæ morborum, & sanitatis similitudo non aliunde provenire potest, ut mihi videtur, quam à naturali partium temperie, aut intemperie.

30 Objicies tamen, multos iidem animi moribus dotari, ac iidem morbis, quibus parentes tentabantur, obnoxios esse, tamen faciei similitudinem nullam habere, & contra multos in facie alterutri ex parentibus assimilari, tamen toto cælo à temperamento parentum distare. Respondeo, quod, sicuti supra etiam annuimus, temperamentum considerandum est respectu totius, & respectu partium, atque hac ratione quomodo in moribus aliquando natus fit parentibus similis, in effigie dissimilis, in una parte cum uno, in altera cum altero conveniat, facillime reperies; siquidem si temperamentum totius habebit ex patris femine, assimilabitur patri in moribus, & animo, in capite tamen poterit prævalere aliud temperamentum, quod magis conveniat cum temperamento capitis genitricis, & sic in facie referet genitricem, & tunc filius iidem morbis tentabitur, quibus tentabatur pater, qui à totius intemperie oriuntur, & poterit etiam aliis tentari, qui à capite

peculiariter oriuntur, quibus mater erat obnoxia; sic etiam & in reliquis considerandum, Hepatis temperamentum simile temperamento Hepatis genitoris filium efficiet iidem passionibus obnoxium, quæ ad concupiscibilem spectant, iidemque morbis, quibus pater subijciatur; cordis temperamentum simile temperamento cordis genitricis filium efficiet iidem morbis, ac pathematis subiectum, quibus mater erat, sic & ea quæ ad irascibilem pertinent, & ad vitales facultates familia effigiet in nato simile temperamentum, qualia in matre conspiciantur. His addo similitudinem unius ejusdemque viri sibi ipsi comparatam; nam palam est ex mutatione interni temperamenti occasione ætatis, mutationis rationis vice, cæci, aut quacunque ex causa mutari effigiem ita ut idem homo sibi ipsi dissimilis existat si paulo habitior quam antea fuerit evaserit, & ex tenui pinguis, & carnosior evaserit, aut contra ex carnoso, & bene colorato, tenuis, & male coloratus fiat. hoc pacto Scythæ apud Hipp. de aère, aquis & locis, ita ex morbis, aliique accidentibus effigiem mutant, ut ex masculis in feminas degenerare videantur.

Tandem quid de accidentalibus illa similitudinis causa sentiamus jam aperierimus, dic o ergo, quod naturaliter similitudo à temperie similitudine fit; contingit tamen, (sed raro ita ut monstrificum quid potius, quam secus sit judicandum,) ut imaginatio per accidens possit esse similitudinis externa causa, & tunc imaginare mihi indutrium quemdam pictorem, qui ex proprio Marte figuras colorat, & de pingit, inter dum vero non ex proprio Marte, sed exemplari aliquo sibi proposito. Naturam pictori ex suo Marte pingenti assimilandam puta, quæ non nisi prout à temperamento manu ducitur factum effingit, ac format; eandem vero cum factum alicui phantasmati sibi ab imagine presentato similem efformat, pictori similem puta, qui exemplari sibi proposito figuras delineat: non alter enim afficitur ipsa Natura, cum aliquod sibi Phantasma ab imagine presentatur, quam sibi in pictura idem conspiceret Arist. *refle. lib. 3. de Anim. cap. 3.* Quod etiam ante illum firmabat Plat. in *Phil. vers. med.*

Quæ de re jubet Plato. 6. de *Leg. in fin.* quod liberorum generationi operam dantes, etiam imagine ad opus se convertant, ut pulcherrimam, & optimam inde prolem reportare possint. sed si omnes homines, ut ibidem ipsemet dicebat, qui communem aliquam actionem tractant, quando & sibi ipsis, & actioni animi advertunt omnia pulchra, & bona efficiunt, ubi vero mentem non habuerint, aut non adhibuerint contra, non video quam ratione jubeat ille, ut imaginationem in coitu phantasmatis occupemus, hoc enim non est Veneræ actioni advertere, ex retractione enim spirituum ad sensum communem, ut aliquid imaginemur, semen spiritibus depauperatum relinquemus, & minus etiam energiz actio illa habebit, unde est, quod parentes optimi, & sapientes filios pravos, & insipientes generent, ut Alex. *querit Probl. lib. 1. probl. 28.* Quem & inter Iureconsultos citat Tiracquell. *de leg. Connub. l. 13. num. 154.* nam quia mentem divertis occupant cogitationibus, & imagine etiam ad ea currunt, quæ alias illis obverfantur, spiritus à femine avertunt; neque referre puto quibusnam phantasmatis imaginatio sit implicita; nam cum actio illa veneræ ad concupiscibilem animæ partem spectet, imaginatio ad partem principem,

una

una ab altera impeditur, spiritusque ex unius celebratione ab alius distrahitur; omnis enim actio quæcunque illa sit spiritibus eget, si ergo similis, ac optima proli desiderio tenemur, non secus ac bruta totos nos Veneræ actioni tradere, ac ipsius Veneris illecebri nos credere, ac attentos esse necesse est; alioquin sive imaginationem una, aut alia re occupes, nihil interest, nam actionem illam concipiendi vel impediens, vel non eo, quo velles modo, proposito sine poteris.

S V M M A R I V M.

- 1 Filiationis probatio est difficilis.
- 2 Similitudo non facit quem presumi esse filium ejus, cui est similis.
- 3 Similitudo provenit ex cogitatione Mulieris tempore coitus.
- 4 Similitudo aliis administris juncta probat filiationem. contrarium num. seq.
- 5 Similitudo debet semper facere probationem filiationis.
- 6 Simile generatur à simili.
- 7 Imaginatio immitare potest conceptus effigiem.
- 8 Exempla ad probandum similitudinem ex imagine non proveniunt, rejecta.
- 9 Similitudo posthumi cum parente major, ac magis conspicua, quam inter cæteros, & cur.
- 10 Imaginatio non potest assimilare in hora conceptionis, & cur.
- 11 Nihil agere potest in id, quod sibi præsens non est.
- 12 Subiectum similitudinis quoddam sit.
- 13 Naturaliter similitudo non causatur ab imagine.
- 14 Imaginatio non agit ex electione.
- 15 Similitudinis præsumptio multum argere debet. contrarium num. seq. dic ut num. 18.
- 16 Interna similitudo præcipue attendenda.
- 17 Interna similitudo non potest ab imagine alterari.
- 18 Imaginatio non agit in ea, quæ suo modo non cognoscitur.
- 19 Quamvis ratione imaginatio alterare possit formam partium.
- 20 Interna similitudo à Natura semper est.
- 21 Interna similitudinis cognitio ex quibus habetur.
- 22 Due conjecturæ interne similitudinis.
- 23 Morum, & morborum similitudo ab interna forma.
- 24 Similitudo morum quomodo probet.
- 25 Mores unde.
- 26 Natura semper prævalet consuetudini.
- 27 Similitudo morborum, & sanitatis, quomodo probet.
- 28 Morbi similes ad similitudinem internam consequuntur.
- 29 Similitudo externa interne juncta debet facere probationem filiationis.
- 30 Similitudo inaget multum.

Similitudo an debeat facere conjecturam filiationis.

Q V Æ S T I O IV.

DE similitudine ob argumenti rum difficultatem, tum juvenitatem longioribus fortasse egimus, quam ad hujusce operis institutum, & ad ipsas Legales materias pertineret; omnia tamen ad

hunc finem unum dirigentes, ut tandem pro ipsis Iureconsultis disquiramus, quamnam conjecturam capessere liceat filiationis ex filiorum similitudine; & quomodo ex hoc filiatio probari possit.

Habent ipsi Iureconsulti filiationis probationem pro re admodum difficili, ac pene impossibili. facit l. *Quia semper. ff. de in jus vocand. Glof. in l. L. minus. ff. de condit. & demonstr. & in l. filium. ff. qui sunt sui vel alien. l. w.* quam difficultatem cognovisse etiam antiquiores testari potest Telemachi dictum apud Homer. *Odyss. 1.*

Carm. *Eleg. num. 435.* dicentis:

Mater quidem me dicit hujus esse, sed ego
Nescio, nondum enim aliquis suum genitorem ipse
novi.

Hæc tamen difficultas magna ex parte cessaret, si modo apud ipsos Iureconsultos similitudo faceret præsumptionem filiationis, sed contra illi eam conclusionem ratam jam habent, sobolis similitudinem non facere eam præsumi ex eo fuisse susceptam, cuius similis existit. Gabr. *Concl. comm. lib. 1. concl. 14. num. 7. tit. de præsumpt. Ruin. conf. 53. num. 9. vol. 5. Menoch. de Arbitr. Ind. lib. 2. cent. 1. cas. 89. num. 97. Malcard. de probat. concl. 792. num. 10. vol. 2.* dicunt etenim talem similitudinem provenire ex cogitatione Mulieris tempore conceptionis, ita Bart. in l. *Gall. ff. de lib. & Posth. num. 14. Mohed. decis. 1. alias 19. num. 2. tit. Qui filii sunt legitimi. Ruin. ubi supra num. 9. Malcard. ibid. mem. 7. Gratian. *Discept. Forens. cap. 567. num. 32. vol. 3.* & facit Theocriti auctoritas *Idyll. 17.* dicentis:*

Impia enim mulieris animus, semper apud virum
alsennum,
Et faciles quidem partus sunt, sed liberi nequam
quam similes sunt patri.

Verumtamen, licet voluerint DD. similitudinem per se solum non probare filiationem, cum aliis administris tamen junctam probare firmarunt, ita Mohed. ubi supra num. 97. (licet ipse contrarium verius esse existimet.) Gratian. loco citato num. 29. *Marta vol. 153. num. 3.*

Vt ergo quatenus ad nostram pertinet institutionem, hujusce rei veritas detegatur, in mentem iis revocatis, quæ in superiori questione de vera similitudinis causa attulimus, dicendum videtur, quod similitudo deberet semper, & ubique facere maximam, urgentissimam præsumptionem filiationis, quia naturaliter ob iusti temperamenti convenientiam, quod in feminibus reperitur, simile non nisi à simili generatur.

Iure ergo optimo Arist. *lib. Politic. 2. cap. 2.* communitatem illam filiorum in Republica, quam tan-topere desiderat Plat. *sua Rep. lib. 5.* non solum respuit, sed imbrobat, & tanquam rem impossibilem, ut executioni demandetur non ob aliud existimat, nisi quia semper it, qui ex natis aliquem visum se referre, ac sibi similem esse observarent, illum pro filio proprio haberent, & acceptarent, non vero cæteros omnes promiscue, atque hac ratione propensio in hunc auferretur, deheret vero in alios, & communis rerum destrueretur absque dubio. Quia in summa, naturaliter filii similes nascuntur patribus, quod in infinitis exemplis patet: Homer. *Odyss. 1.*

Minerva ad Telemachum:

Sed age, mihi hoc dico & vere enarrato,
Natus ex ipso tantus filius sis Phylæ,

L 2

Vibe.